

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklēsiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

XXII. De Mane auctore haereseos Manichaeorum, & unde is originem
traxerit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

Κεφ. κβ.

CAPUT XXII.

Πει μάνιτθ' ἀρχηγὸ τῆς ἀρίστως τῶν μανιχαίων, καὶ ἐδὴν ἠὲ πῶ ἀρχαῖο.

De Mane auctore hæreses Manichæorum, & unde is originem traxerit.

Αλλὰ μεῖζον τῆ χρεῖσ' εἶωθε καὶ ζιζάνια φύεσ' φθόνθ' γδ τοῖς ἀγαθοῖς ἐφεδρέυειν φιλεῖ. παρσφύη γδ μικρὸν ἐμπροσθεν τῶν κωνσταντίνου χρεῖων τῶ ἀληθεῖ χριστιανισμῷ, ἐλληνίζων χριστιανισμός, κατὰ πρῶτ' ἐκ τοῖς παρσφύηται· ψευδοπροφήτῃ, καὶ ἀποστόλοι· ψευδοἰεροσολοὶ παρσφύοντο. **B** τῆνικαὶτα γδ τὸ ἐμπεδοκλέους ἔ παρ' ἑλληνιστῶν φιλοσόφου δόγμα, διὰ τῆ μανιχαίου, χριστιανισμὸν ὑπεκείνατο· ἀεὶ ἔ εὐσεβείθ' μὲν ὁ παμφίλιος ἐν τῆ ἐβδόμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰστορίας ἐπεμνήσθη· ἔ μὴν ἀκριβῶς διηγήσατο· δίοψε τὸ ἀδελφεὸν ἐκείνῳ ἀναπληρῶσαι, ἀναγκαῖον ἡγεῖμαι γνοῦσθε γδ, τίς τε τῶν ὀ μανιχαίων· καὶ πόθεν, ταῦτα ἐτόλμησε· (κυθιανὸς τις σαρακηνὸς γυναικα εἶχεν αἰχμάλωτον ἐκ τῶν ἀνωθηεῶν. δι' ἡ τὴν αἰγυπτιον οἰκήσας, καὶ τὴν αἰγυπτιῶν παιδείαν μαθὼν, τὴν ἐμπεδοκλέους καὶ πυθαγόρου δόξαν εἰς τὸν χριστιανισμὸν παρήγαγε. δύο φύσεις εἰπὼν, ἀγαθὴν τε καὶ πονηράν, ὡς καὶ ἐμπεδοκλῆς, νεκρῶ ὀνομαζῶν τὴν πονηράν, φιλίαν ἢ τὴν ἀγαθὴν. τέτρα ἔ (κυθιανὸς μαθητῆς γάβρι βεβδάδας, πρότερον τερέβινθθ' καὶ μὲνθ' ὅς τις ἐπὶ τὴν βαβυλωνίαν χώραν ὀρησας, ἢ τις ὑπὸ περσῶν οἰκῆ), πολλὰ ἀεὶ ἐαυτῷ ἐτερετεύετο, φάσκων ἐκ παρθένου γενεῆσθαι, καὶ ἐν ὄρεσιν ἀνατετραφῆθαι· εἰτα συγγραφεὶ βιβλία τέσσαρα, ἐν μὲν ἑπονομάσας τῶν μυστηρίων. ἔτερον ἔ, τὸ εὐαγγελιον· καὶ τὸν θησαυρον· τρεῖ **D** τὸν καὶ τὰ κεφάλαια τέταρτον· τελείας δέ τῆνας παιῶν (χηματιζόμενθ', ἐδισκένθη ὑπὸ πνεύμθ', καὶ οὕτως ἀπώλετο. γυνὴ δέ τις παρ' ἡ κατέλυεν, ἔθαψεν αὐτὸν· καὶ τὰ σκῆψα χεῖματα καὶ ἀγαθὰ, παιδάειον ὀνήσατο, ἀεὶ ἐπὶ ἔτη τὴν ἡλικίαν, ὀνόματι κέβερον. τέτον ἐλευθερώσασα, καὶ γράμματα ἐκιδιδάξασα, μὲν χρόνον ἐτελεύτησε, πάντα ἀπὸ τὰ χεῖματα τῶ τερέβινθθ' καταλείψασα, καὶ τὰ βιβλία ἀπὸ ἡ συτάξας ὀκνεῖνος, ὑπὸ κυθιανῶ παιδευόμενος·

Verum inter bonum frumentum etiam zizania nasci solent. Quippe demonis invidia bonis rebus insidiari consuevit. Etenim paulo ante Constantini tempora, Græcanicus quidam Christianismus vero Christianismo adnascetæperat: quemadmodum olim Prophetis Pseudopropheta, & Apostolis Pseudoapostoli sese inferebant. Quippe tunc temporis Manichæus quidam, Empedoclis Gentilis philosophi dogma in Christianam religionem clam inducere tentavit. De quo viro Eusebius quidem Pamphili in septimo Ecclesiasticæ Historiæ libro mentionem fecit: sed non satis accuratè singula exposuit. Quapropter quod ab illo prætermisum est, id necessario à nobis supplendum esse arbitror. Ita enim intelligetur, quis & unde profectus Manichæus, ad tantam audaciam proruperit. Scythianus quidam Saracenus, uxorem habuit captivam, ex superiore oriundam Thebaide. **C** Cujus gratiâ cum in Ægyptum migravisset, & Ægyptiorum disciplina institutus esset, Empedoclis ac Pythagoræ opinionem in Christianam religionem invexit. Duas enim asseruit esse naturas; alteram bonam, alteram malam; perinde atque Empedocles: qui malam quidem naturam Discordiam; bonam vero Amicitiam appellabat. Hujus Scythiani discipulus fuit Buddas, qui ante Terebinthus dicebatur. Qui cum venisset in Babyloniam, quæ regio incolitur à Persis, multa de seipso vana ac prodigiola confinxit; se natum ex Virgine, & in montibus educatum esse affirmans. **D** Quatuor deinde conscripsit libros: quorum primum Mysteriorum; alterum Evangelium; tertium Thesaurum; quartum denique Capita inscripsit. Cum autem arcana quædam sacra peragere se fingeret, à demone in præceptis ex sublimi jactatus miserè periit. Mulier vero cujus utebatur hospitio, cadaver ejus sepultura mandavit. Cumque pecuniam ejus omnem adeptæ esset, puerum emit septennem, nomine Cubricum. Quem cum libertate donasset, ac literis instituisset, non multo post abiit è vita: cunctis Terebinthi facultatibus, & libris quos ille à Scythiano edocet conscripse-

rat, testamento ei relictis. His acceptis, A libertus Cubricus in Perfidem profectus, se quidem mutato nomine Manem appellavit. Libros vero Buddæ five Terebinthi, tanquam à se conscriptos, sectatoribus suis tradidit. Horum porro librorum argumenta, verbis quidem religionem Christi præ se ferunt: sed si dogmata attenderis, propius accedunt ad Gentilitatem. Multos enim Deos colendos esse Manichæus, utpote impius, præcipit. Solem quoque adorandum esse docet. Fatum præterea introducit. Et libertatem humani tollit arbitrii. Idem corpora ex aliis in alia transfutari afferit, Empedoclis & Pythagoræ, Ægyptiorumque opinionem manifestè secutus. Et Christum quidem in carne extitisse negat, phantasma illum fuisse dicens. Legem vero ac Prophetas rejicit, seque ipse paraclitum appellat. Quæ quidem omnia à recta ecclesiæ fide aliena esse constat. Quin etiam in epistolis se ipsum ausus est Apostolum nominare. Verum falsi hujus erroris debitas tandem pœnas luit, ob hujusmodi causam. Persarum regis filius fortè in morbum incidit. Eum pater ut morbo liberaret, omnem ut vulgo dicitur, movebat lapidem. Cum autem Manichæi fama ad eum pervenisset, ratus vera esse hominis prodigia atque miracula, cum tanquam Apostolum accersit: sperans scilicet fore, ut filius ejus operâ sanaretur. Qui cum venisset, fictâ ac simulatâ specie, regalem puerum curandum in manus sumit. Rex vero qui puerum inter manus ejus mortuum esse viderat, hominem in vincula conjici jubet, extremo supplicio propediem affecturus. Verum ille ex vinculis elapsus, in Mesopotamiam profugit. At rex Persarum, D comperto quod Manichæus in illis partibus moraretur, inde abrepto cutem detrahi jussit, eamque paleis oppletam ante civitatis portas appendit. Atq; hæc nos, haudquaquam commenti sumus, sed ex disputatione quadam Archelai Caschatorum urbis in Mesopotamia Episcopi, à nobis lecta excerpimus. Hic enim Archelaus, ait se cum Manichæo ipso coram disputasse, & ea quæ superius à nobis relata sunt de illius vita commemorat. Bonis igitur rebus, tunc cum maximè florent, livor ut dixi, insidiari solet. Porro quam ob causam benignitas Dei istud fieri permittat; an ut recta ecclesiæ dogmata probet atque

ταῦτα λαβὼν ὁ ἀπελεύθερος κέρειον, καὶ ἐπὶ τὰ περσῶν μέση χωρήσας, μετονομάζει μανιχαῖον μάνην τὰ ἴσα βεβδδα ἠτοιτερεβάνθα βιβλία, ὡς οἰκεία, τοῖς ὑπ' αὐτὸ πλανηθεῖσιν ἐξέδωκεν, ἀπὸ τῶν βίβλων τοῖνυ ὑποθέσας, χριστιανίζουσι μὲν τῇ φωνῇ, τοῖς δὲ δόγμασιν ἑλληνίζουσι ἐγὼ πολλὰς θεὰς σέβειν ὁ μανιχαῖος (πρωτεύει) ἀθεῖον, καὶ τὸν ἥλιον προσκυνοῦν διδάσκει, καὶ ἐμαρμένην εἰσαγάγει, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀνακεῖ. καὶ μετενοματώσιν δογματίζει φανερώς, ἐμπεδοκλέους καὶ πυθαγόρος καὶ ἀγυπτιῶν ταῖς δόξαις ἀκολουθήσας, καὶ τὸν χριστὸν ἐν σαρκὶ γεγενῆσθαι ἐβέβηκε, φάντασμα αὐτὸν λέγων εἶναι. καὶ νόμον καὶ προσφύτας ἀθεῖν. καὶ αὐτὸν ὀνομάζει παρακλήτονα ἀπὸ πάντων, ἀλλότρια τῆς οὐδοῦ ἐκ κλησίας κατέστηκεν ἐν ἧ ταῖς ἐπιστολαῖς, καὶ διπρόσολον αὐτὸν ὀνομάζειν ἐτόλμησεν, ἀλλὰ τὴν τηλικύτην ψεύδος ἀξίαν εὐερετοδίην διὰ τοιαύτῃς αἰτίας, τὴν βασιλείως περσῶν ὑὸς νόσω ἀπεπεπώκει, ὁ δὲ πατήρ, τὸ δὴ λεγόμενον, πάντα λίθον ἐκίει, τὸν υἱὸν σωθῆναι βεβόηκε, μαθὼν τε περὶ τῶν μανιχαῖς, καὶ τὰς τερατείας αὐτῆ νομίσας εἶναι ἀληθεῖς, ὡς διπρόσολον μελαπέμπε, πισεύσας δι' αὐτῆ σωθήσεως τὸν υἱὸν ὁ δὲ, ὡς ἀγενομένης καὶ ἐπιπλάσε σχήματος ἐγχειρίσει) τὸν τὴν βασιλείως υἱὸν ὁ δὲ βασιλεὺς ἠωρακῶς ὅτι ὁ παῖς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆ ἐτεθνήκει, συγκλείσας αὐτὸν, τιμωρεῖσθαι ἐτόιμ' ἦν ὁ δὲ διαδράς ἐπὶ τὴν μεσοποταμίαν, διασώζει. μαθὼν τε αὐτὸν ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς ἐκεῖ διατελεῖσθαι, ἀνάεπασον ποιήσας, ζῶντα ἐξέδειξεν, καὶ ἀχύρων τὴν δορὰν πληρώσας, περὶ τῆς πόλεως τῆς πόλεως πρὸς ἀθνηκε ταῦτα ἢ ἡμεῖς, ἐπλάσαντες λέγομεν. ἀλλὰ διὰ λόγους δεχόμενοι τὴν ἐπισκοπὴν καχάρον, μίας τῶν ἐν μεσοποταμία πόλεων, ἐντυχόντες συνηγάγομεν αὐτὸς γὰρ δεχόμενος διαλεχθῆναι αὐτῶ φησὶ κατὰ προσώπων, καὶ τὰ προσγεγραμμένα εἰς τὸν βίον αὐτῆ ἐκτίθει. τοῖς οὐκ ἀγαθοῖς ἐνακαμάσσειν ὁ φθόνος, κατὰ ἔφην, ἐφειδένην φιλεῖ τις δὲ ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ ἀγαθὸς θεὸς τῆς γίνεσθαι συγχωρεῖ, πότερον γυμνάσαι τὰ ἀγαθὰ τῶν δογμάτων βεβόηκε τῆς ἐκκλησίας, καὶ

καὶ τὴν ἐπιτῆ πίστι ἀποστυγνομένην ἀλαζονείαν ἐκκόπειν. ἢ ὅπως ποτὲ ἔχοι, δυσχερῆς μὲν καὶ μακρὰ ἢ δὲ πόδοις. οὐκ ἐνκαίρως ὁ νῦν ἐξετάζει. ἔτε γὰρ δόγμα (α) ἀποστυγνὸν γυμνάζει ἡμῶν, ἔτε οὖν ἀπὸ ἀποστυγνῶν καὶ κείσεως τὸ θεῶν δυσχερῆς λόγος κινεῖν, ἀλλ' ἰσοεῖαν γεγονότων ἀπειτῆς ἐκκλησίας παραγμάτων ὡς οἷον τε διηγήσατο. ὅπως μὲν οὖν μικρὸν ἐμπροσθεν τῷ κωνσταντίνῳ χερόνῳ ἢ μανιχαίων παρεφύθη θεοσκεία, εἴρη. ἐπανέλθωμεν ὁ ἐπι οὖν χερόνῳ τῆς ἀποστυγνῆς ἰσοεῖας.

A examinet, & arrogantiam quæ fidei adnasci solet, penitus excindat; an ob aliam quamcunque rationem, difficilis ac prolixa est disputatio, nec à nobis commodè nunc pertractari potest. Non enim nobis propositum est, dogmatum veritatem examinare, & abstrusas providentiæ ac iudicii divini rationes excutere; sed rerum in ecclesia gestarum historiam pro virium nostrarum modulo contexere. Quo igitur modo Manichæorum superstitioni paulo ante Constantini tempora exorta sit, abunde dictum est à nobis. Nunc vero ad propositam nobis historię seriem revertamur.

Κεφ. κγ'.

CAPUT XXIII.

Ἐπιστολὴ ὁ εὐσεβίου καὶ θεογνίου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἀναθηρῶσται, σπουδὴν ἀποστολῆς ἀποστυγνῆς καὶ πᾶσι ἐν νικαίᾳ πῖσιν, διὰ τὸ ζευοῦρησάτω ἀθανάσιον.

Quomodo Eusebius Nicomediensis & Theognis Nicænus, resumpta fiducia Nicænam fidem subvertere conati sunt, structis Athanasio insidiis.

O ἰστέον καὶ θεογνίου τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντες, τὰς μὲν ἐκκλησίας κατέλαβον, ἐξωθήσαντες, ὡς ἔφω, οὖν χειροτονηθέντας εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. παρρησίαν τὴν ἐκ τῆς τυχεῖσας ἐκλήσαντο ἀπὸ τῆς βασιλείας, ὅς πάνυ διὰ τιμῆς ἤθη αὐτῶν, ὡς δὲ κακοδοξίας εἰς τὴν ὁρθοδοξίαν ἐπιστρέψαντας. ὁ δὲ τῆς δοθείσης παρρησίας κατὰ χροσάμην, μάλιστα τῆς ἀπολαύσεως ταρῶν τῆς οἰκουμενῆς ἐκλήσαντο, διχόθεν ὁμῶν μὲν, ἔτε τὴν ἀποκαταστάσεως αὐτῶν δρεαίνης δόξης, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἀθανάσιον ἀπεχθείας. ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐκείνῳ ἐν τῇ συνόδῳ γυμνάσας ἀπὸ τῶν ζητημένων δογμάτων ἀντέπεσεν πρῶτον μὲν τὴν ἀθανάσιον χειροτονίαν διέβαλλον, καὶ ὡς ἀναξίως πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ μὴ ὡς ὑπὸ ἀξιοπίστων γεγεννημένους. ἐπεὶ ὁ ἐκείνῳ κρείπτων τῆς διαβολῆς ἐδείκνυτο. ἐγκρατῆς γὰρ τῆς ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας γρόμην, διαπύρως ὑπὲρ τὸ ἐν νικαίᾳ πῖσιν ἠγωνίζετο. τότε δὴ οἱ ἀπὸ ἀποστυγνῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀθανάσιον μὲν κλυοῦρησάτω, ἀρειον ὁ κατὰ γὰρ εἰς τὴν ἀλεξανδρείαν. ἔτω γὰρ μόνως δυνήσεως τὴν τὸ ὁμοσταῖς πῖσιν ἐκβαλεῖν, παρεσάγην ὁ τὴν δρεαίνισαν. ἐγράφη ἐν εὐσεβίῳ ἀθανάσιῳ, δέχεσθαι ἀρειον καὶ οὖν ἀμφ' αὐτόν, καὶ γράφω μὲν παρεκάλει, ἐξώθεν ὁ διηγεῖται. ἐπεὶ δὲ ἀθανάσιον ἐδὲν τρέπω ἐπειθερ,

Eusebius & Theognis ab exilio reversi, ecclesias quidem suas receperunt, expulsis, uti diximus, his, qui in ipsorum locum fuerant ordinati. Ceterum maximam adepti sunt auctoritatem apud Imperatorem, qui illos tanquam à falsa ad recta conversos doctrinam, summo in honore habebat. Illi vero concessa ipsis libertate abusi, multo graviorem quam qui antea fuerat, tumultum in orbe terrarum excitaverunt: duabus præcipuè causis eos impellentibus, tum Arii opinione quæ jampridem implicati tenebantur; tum capitali odio quo contra Athanasium flagrabant, eo quòd ille in Synodo cum de fidei dogmatibus ageretur, fortiter ipsis restiterat. Primum igitur ordinationem Athanasii criminari cœperunt, quasi & indignus ipse esset episcopatu, & ab hominibus parum idoneis electus. Sed postquam ille omni calumnia superior apparuit: compos siquidem Alexandria ecclesiæ, pro Nicæna fide acriter decertabat: tunc Eusebius Athanasio quidem insidias struere, Arium autem Alexandriam reducere, omni studio contendit. Neque enim aliter consubstantialis fidem deturbare, & Arianam heresin ejus loco inducere se posse existimabat. Scripsit igitur Eusebius Athanasio, ut Arium lociosque ejus in ecclesiam reciperet. Et per literas quidem obsecrabat: palam vero & in publico minabatur. Verum cum Athanasius nulla ratione flecti

H